

ERDEM İZZET KÜLÇÜR

İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku

Araştırma Görevlisi

**CEZA HUKUKUNDA
YER BAKIMINDAN
UYGULAMA**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	XV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KONUNUN ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMATİĞİNDEKİ YERİNE GENEL BAKIŞ

1. Genel Olarak.....	7
2. Kavram Analizi.....	16
2.1. Yetki, Yargı Yetkisi ve Yetki Alanı (<i>Jurisdiction</i>)	17
2.1.1. Yetki Türleri	21
2.1.1.1. Yasama Yetkisi (Düzenleme Yetkisi)	22
2.1.1.2. Yargı Yetkisi.....	26
2.1.1.3. İcra Yetkisi	29
2.1.1.3.1. Sınır Ötesi Yetki (<i>Extra-territorial Jurisdiction</i>)	33
2.1.1.3.1.1. Nato Kuvvetler Statüsü	35
2.1.1.3.1.2. Şüpheli/Sanığın Yabancı Bir Ülke Tarafından Yakalanması (<i>Extraordinary Rendition</i>)	37

2.1.1.3.1.3. Ülke Dışında Mahkeme Kurulması.....	40
2.2. Yetkinin Ceza Hukukundaki Görünümü.....	41
2.2.1. Cezalandırma Yetkisi (<i>ius puniendi</i>)	41
2.2.2. Ceza Hukuku Kuralı	46
2.2.2.1. Kapsam	46
2.2.2.2. Maddi-Şekli Ceza Normu Ayırımı.....	47
2.3. Yetkinin Uygulama Alanı.....	49
2.3.1. Madde Bakımından Yetki (<i>ratione materiae</i>)	49
2.3.2. Zaman Bakımından Yetki (<i>ratione temporis</i>).....	50
2.3.2.1. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin Yer Bakımından Uygulama Kurallarıyla İlişkisi.....	51
2.3.3. Kişi Bakımından (<i>ratione personae</i>)	52
2.3.4. Olay Bakımından (<i>ad hoc</i>)	57
2.3.5. Yer Bakımından Uygulama (<i>ratione loci</i>)	59
2.3.5.1. Uluslararası Ceza Mahkemesi Bakımından.....	60
2.3.5.2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Bakımından.....	61

İKİNCİ BÖLÜM
CEZA HUKUKU KURALLARININ YER
BAKIMINDAN UYGULANMASINA İLİŞKİN
GENEL KABUL GÖREN İLKELER

1. Genel Olarak.....	65
2. Ülkesellik	67
2.1. Genel Olarak	67
2.1.1. Tarihsel Olarak	71
2.1.2. Karşılaştırmalı Hukukta	72
2.1.3. Ülkesellik İlkesi Lehindeki Görüşler	74
2.2. Ülke	75
2.2.1. Gerçek Anlamda Ülke.....	76
2.2.2. Farazi Anlamda Ülke	77

2.2.3. Kara Ülkesi.....	78
2.2.4. Deniz Ülkesi.....	79
2.2.4.1. İç Sular.....	80
2.2.4.1.1. Denizler.....	80
2.2.4.1.2. Körfezler.....	80
2.2.4.1.3. Limanlar.....	81
2.2.4.1.4. İç Sular Üzerinde Cezalandırma Yetkisi.....	82
2.2.4.2. Karasuları.....	84
2.2.4.2.1. Karasuları Üzerinde Cezalandırma Yetkisi ...	86
2.2.4.2.1.1. Yabancı Ticaret Gemileri Üzerinde	86
2.2.4.2.1.2. Yabancı Savaş Gemileri Üzerinde	89
2.2.4.3. Diğer Deniz Alanları	91
2.2.4.3.1. Bitişik Bölge.....	91
2.2.4.3.2. Kıta Sahanelığı	92
2.2.4.3.3. Münhasır Ekonomik Bölge	93
2.2.4.3.4. Açık Deniz	94
2.2.5. Hava Ülkesi	97
2.2.6. Uzay Sahası.....	99
3. Kişisellik İlkesi (<i>personality principle</i>)	103
3.1. Faile Göre Kişisellik İlkesi (<i>active personality principle</i>).....	104
3.2. Mağdura Göre Kişisellik İlkesi (<i>passive personality principle</i>) ...	111
3.2.1. Genel Olarak.....	111
3.2.2. Tarihsel Olarak.....	111
3.2.3. Karşılaştırmalı Hukukta	112
3.2.4. Mağdura Göre Kişisellik İlkesine Yönelik Eleştiriler.....	116
4. Koruma İlkesi	118
4.1. Genel Olarak	118
4.2. Tarihsel Olarak	120
4.3. Karşılaştırmalı Hukukta.....	121
4.4. Koruma İlkesine Yönelik Eleştiriler	123
5. Evrensellik İlkesi	124
5.1. Şarta Bağlı Evrensellik İlkesi.....	129

5.2. Mutlak Evrensellik İlkesi.....	131
-------------------------------------	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA HUKUKU SİSTEMİ AÇISINDAN YER BAKIMINDAN UYGULAMA KURALLARI

A. Türkiye’de İşlenen Suçlar Bakımından Kurallar	135
1. İşlenen Bir Suç Hakkında Uygulanacak Kuralın Ne Olduğu Sorunu.....	137
2. Ülkesellik Kuralı.....	141
2.1. Ülke Kavramı.....	143
2.1.1. Gerçek Anlamda Ülke	144
2.1.1.1. Kara Ülkesi	144
2.1.1.2. Hava Ülkesi	145
2.1.1.3. Deniz Ülkesi.....	147
2.1.1.3.1. Yabancı Savaş Gemileri	149
2.1.1.3.2. Yabancı Ticaret Gemileri.....	151
2.1.2. Farazi Anlamda Ülke (<i>floating territory</i>)	151
2.1.2.1. Açık Denizdeki Türk Sivil Deniz ve Hava Araçları Üzerinde ve Bu Araçlarla İşlenen Suçlar..	153
2.1.2.2. Türk Deniz ve Hava Savaş Araçlarında ve Bu Araçlarla İşlenen Suçlar	156
2.1.2.3. Sabit Platformlar	156
3. Suçun İşlendiği Yer	157
3.1. Genel Olarak	157
3.2. Suçun İşlendiği Yerin Tespitinde Kullanılacak Olan “Fiil” ve “Netice” Kriterleri	160
3.3. Maddi ve Şekli Ceza Hukuku Ayırımında Suçun İşlendiği Yer	163
3.4. Mesafe Suçlarında Suçun İşlendiği Yer	166
3.4.1. Genel Olarak.....	166
3.4.2. Suçun İşlendiği Yeri Belirlemede İleri Sürülen Teoriler..	168

3.4.2.1. 765 Sayılı TCK Döneminde Suçun İşlendiği Yere İlişkin İleri Sürülen Teoriler.....	168
3.4.2.1.1. Harekete Üstünlük Veren Teori	168
3.4.2.1.2. Neticeye Üstünlük Veren Teori	172
3.4.2.1.3. İsbet Teorisi	174
3.4.2.2. 5237 sayılı TCK'nun Kabul Ettiği Sistem: Karma Teori.....	176
3.4.2.3. Görüşümüz	180
3.4.3. Çeşitli Özellikler Gösteren Suçlarda Suçun İşlendiği Yer	182
3.4.3.1. Neticesi Harekete Bitişik Suçlar.....	182
3.4.4. Soyut Tehlike Suçları	183
3.4.5. Somut Tehlike Suçları	184
3.4.6. Teşebbüs Aşamasında Kalan Suçlar	184
3.4.7. Transit Suçlar	187
3.4.8. Mütemadi Suçlar	192
3.4.9. İhmali Suçlar	194
3.4.10. Zincirleme Suçlar	195
3.4.11. Objektif Cezalandırılabilirlik Koşulu İçeren Suçlar	196
3.4.12. İtiyat Koşuluna Yer Verilen Suçlar	197
3.4.13. İştirak Halinde İşlenen Suçlar	200
3.4.14. Seçimlik Hareketli Suçlarda	203
3.4.15. Çok Hareketli Suçlar	205
3.4.16. Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlarda	205
3.4.17. İnternet Yoluyla İşlenen Suçlarda.....	206
3.4.17.1. Giriş	206
3.4.17.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na Bakış	207
3.4.17.3. Yasadışı Bahis ve Şans Oyunları.....	210
3.4.17.4. Avrupa Birliği Hukuku'na Bakış.....	211
3.4.17.5. Değerlendirme	212
3.4.18. Görsel ve İşitsel Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlar.....	214

3.4.19. Hazırlık Hareketlerinin Bağımsız Suç Kabul Edildiği Suçlarda.....	216
4. Türkiye’de İşlenen Suçlardan Dolayı Yabancı Ülkede Hüküm Verilmiş Olması (<i>Ne Bis In Idem</i>)	217
4.1. Genel Olarak	217
4.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bakımından	218
4.3. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Bakımından	218
4.4. Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi Bakımından	220
4.5. 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu Bakımından.....	221
B. Yabancı Ülkede İşlenen Suçlar Bakımından Kurallar.....	223
1. Terim Sorunu	224
2. Kişisel Kuralı.....	226
2.1. Faile Göre Kişisel Kuralı	227
2.1.1. Vatandaş Tarafından İşlenen Suçlar	228
2.1.1.1. Failin Türk Vatandaşı Olması	228
2.1.1.2. Suçların Karşılıklılığı (<i>Dual Criminality</i>)	229
2.1.1.3. Failin Türkiye’de Bulunması	233
2.1.1.4. Fail Hakkında Yabancı Mahkeme Tarafından Hüküm Verilmemiş Olması (<i>Ne bis in idem</i>)	235
2.1.1.5. Diğer Kovuşturma Şartlarının Gerçekleşmiş Olması.....	239
2.1.2. Türkiye Adına Görev Üstlenenlerin Yabancı Ülkede İşledikleri Suçlar	239
2.2. Mağdura Göre Kişisel Kuralı.....	242
2.2.1. Genel Olarak	242
2.2.2. Yabancıнын Türk Kanunlarını Bilmemesi Sorunu.....	243
2.2.3. Mağdura Göre Kişisel Kuralının Şartları.....	244
2.2.3.1. Failin Yabancı Olması.....	244
2.2.3.2. Suçların Karşılıklılığı (<i>Dual Criminality</i>).....	245
2.2.3.3. Failin Türkiye’de Bulunması.....	245

2.2.3.4. Fail Hakkında Yabancı Mahkeme Tarafından Hüküm Verilmemiş Olması (<i>Ne bis in idem</i>)	246
2.2.3.5. Diğer Kovuşturma Şartlarının Gerçekleşmiş Olması.....	247
3. İkame Yetki Kuralı	247
3.1. Failin Türkiye’de Bulunması Sorunu.....	249
4. Devletin Korunması Kuralı	253
4.1. TCK 12/1 Kapsamında Devletin Korunması	254
4.2. TCK 13/1-b Kapsamında Devletin Korunması.....	256
5. Evrensellik Kuralı.....	261
6. Yetki Paylaşımı Kuralı	266
7. Seçimlik Cezalarda Soruşturma.....	267
C. Türkiye’de Yapılacak Yargılamalarda Yabancı Kanunun Göz Önünde Bulundurulması	269
1. Genel Olarak	269
2. Hükümün Uygulanması Şartları	271
3. Eylemin Suçun İşlendiği Yer Kanunlarına Göre Suç Teşkil Etmemesi Sorunu	273
D. Yabancı Mahkemeler Tarafından Verilen Hükümün Türk Kanunlarına Göre Hak Yoksunlukları Gerektirmesi.....	274
1. Genel Olarak.....	274
2. Dikkate Alınacak Mahkeme Hükümü	275
3. Hükümde Bulunması Gereken Şartlar.....	276
4. Usül.....	278
E. Yetki Uyuşmazlıklarının Çözümü	279
1. Uyuşmazlıkların Genel Olarak Çözümü.....	280
2. Sözleşmelerde Öngörülen Çözüm Yolları	281
3. Avrupa Birliği Hukuku’nda Cezai Yetki Uyuşmazlıklarının Çözümü	281
4. Adli Yardımlaşma.....	284
5. Suçluların İadesi	284

6. Kovuşturmanın Aktarılması	286
7. İnfazın Aktarılması.....	290
7.1. Genel Olarak	290
7.2. Hükümlünün Türkiye’de Bulunması.....	292
7.3. Mahkûmiyet Kararının Kesinleşmiş Olması.....	292
7.4. Karşılıklı Cezalandırılabilirlik ve Zamanaşımı.....	293
7.5. Ceza Miktarı.....	293
7.6. Türkiye’de Soruşturma veya Kovuşturma Yapılmamış Olması.....	294
7.7. Usül.....	295
F. Yurt Dışında İşlenen Kabahatler Açısından Türk Kanunlarının Uygulanabilirliği	297
SONUÇ	299
KAYNAKÇA	309